

נא לא להוציא מביהכ"נ עד יום ב'
ואם בדעת הגבאים לגונוזו במוצ"ש,
ניתן לקחת במוצ"ש.

דברי החיים

דרשות ומאמרים
מלאים וגדושים בדבקות ואהבת ה'
מלווים בסיפורים מלהיבי הנפש
על סדר

נצבים

◆ כל ישראל ערכים זה בזה ◆

נכתב בעזרת החונן לאדם דעת
על ידי
יוסף חיים ב"ר דניאל זצ"ל אליהו

לרבים השואלים הגליון מופיע באתר דרשו
תחת השם
"גליון דברי חיים"

כל הזכויות שמורות

למחבר

לפרטים

054-8428679

לקבלת החוברת ניתן לשלוח
בקשה לכתובת המייל:

D0548428679@gmail.com

וכן ניתן להוריד דרך אתר דרשו
תחת השם "גליון דברי חיים"

נצבים

כל ישראל ערבים זה בזה

אתם נצבים היום כלכם לפני יי' אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם כל איש ישראל: טפכם נשיכם וגרף אשר בקרב מחניף מחטב עציף עד שאב מימיה: לעברף בברית יי' אלהיה ובאלתו אשר יי' אלהיה כרת עמף היום: למען הקים אתך היום לו לעם והוא יהיה לך לאלהים כאשר דבר לך וכאשר נשבע לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב: ולא אתכם לבדכם אנכי כרת את הברית הזאת ואת האלה הזאת: כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני יי' אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום: (דברים כט ט-יד)

כל ישראל ערבים זה בזה

מקשה האור החיים הק', צריך לדעת, על מה התכוון משה בהודעתו לבני ישראל "אתם נצבים היום" מה המשמעות של התייצבות זו? ורש"י פירש, מלמד שכינסם משה לפני הקב"ה ביום מותו להכניסם בברית ע"כ. וכך מפורש בפסוק הבא שנאמר: לעברף בברית יי' אלהיה ובאלתו אשר יי' אלהיה כרת עמף היום:

אך יש להקשות על זה, מדוע הוצרך משה רבינו לכריתת ברית חדשה, אחרי הברית שנאמרה בפרשה שעברה, שהרי כבר נאמר בסוף פרשת כי תבוא אלה דברי הברית אשר צוה יי' את משה לכרת את בני ישראל בארץ מואב מלבד הברית אשר כרת אתם בחרב: (דברים כח סט)

ואם נתכוון משה רבינו להוסיף את האמור בפרשתינו לכלל הברית של ערבות מואב, אם כן היה לו להקדים את פרשת אתם נצבים לפני הפסוק הנזכר בסוף פרשת כי תבוא "אלה דברי הברית" שעל שתי הפרשיות ביחד, כי תבוא ונצבים, ראוי לומר "אלה דברי הברית" ובוה אין אנו צריכים להקדמה זו של אתם נצבים?

עוד צריך לדעת, למה פרט משה את כל חלקי העם, ראשיכם, שבטיכם, זקניכם, הלא דיינו במה שכבר נכתב "אתם נצבים היום בְּלַכֶּם" ובוה נכללו כולם בדרך כלל?

מבאר האור החיים הק': שהברית שהיתה עד עכשיו בין הקב"ה לעם ישראל, היה התחייבות מצד עם ישראל, לשמור את התורה.

אבל הברית כאן, היא כריתת ברית אחרת, כוונת משה רבינו בברית הזו, הוא להכניסם בערבות זה על זה, כדי שישתדל כל אחד בעד חברו לבל יעבור את פי ה', ויהיו נתפסים זה בעד זה, וזה שכתוב בהמשך: הַנְּסַתְּרֹת לַיְי' אֶלֶהִינוּ וְהַנְּגַלְת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל דְּבַרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

ולזה הוצרך לברית בפני עצמה בפרשה חדשה, בשביל שיהיו כל ישראל ערבים זה לזה, ועי"ז יהיו נתפסים בעונשים, איש על רעהו, אבל בברית של פרשת כי תבוא, לא נתחייבו אלא לעצמם בלבד.

ולזה אמר משה לבני ישראל "אתם נצבים" והוא מלשון הפסוק (רות ב ו) "וַיַּעַן הַנַּעַר הַנֹּצֵב עַל הַקּוֹצְרִים" שזה מורה על מינוי וממשלה, להורות לנו, שכל אחד מאתנו יהיה מושל על הקטן ממנו.

ולכן פירטה התורה את סדר הערבויות, שבפסוק הראשון כתוב: "רְאִשֵׁיכֶם שְׁבִטֵיכֶם זְקֵנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כֹּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל" נאמרו סדר הדרגות של המושלים, הראשים, הזקנים, והשוטרים, יש בידם למשול על רבים יותר מאשר כל איש ישראל, כי הראשים יכולים למחות בכל ישראל, וראשי השבטים יכולים למחות בכל בני השבט, והשוטרים יכולים למחות בכל בני העיר, והזקנים יכולים למחות בבני משפחתם

אבל כל איש ישראל אין בידו למחות אלא על חבריו ובני ביתו, וזהו שאמרו בגמ' (שבת נד:) כל מי שאפשר לו למחות לאנשי ביתו

ולא מיחה, נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו, נתפס על אנשי עירו, בכל העולם כולו, נתפס על כל העולם כולו. ואמר רב פפא והני דבי ריש גלותא, נתפסו על כולי עלמא, ופרש רש"י, כגון מלך ונשיא שאפשר לו למחות בכל ישראל נתפס על כולם.

ובפסוק השני כתוב: טַפְּכֶם נְשִׁיכֶם וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקֶרֶב מַחְנֶיךָ מַחְטָב עֲצִיף עַד שֶׁאֵב מִימֶיךָ" נאמרו סדר הדרגות של הנשלטים אלו קטנים נשים וגרים, שאין בידם למשול על אחרים, מפני פחיתות מעלתם.

הקטנים אינם בני תוכחה, לפי שאינם ברי דעה. והנשים גם כן אינם בני שררה לפי שהם טפלות לבעליהם, והגרים, אינם יכולים להשתרר על ישראל, וכמו שאמרו בגמרא (קידושין עו:): על הפסוק (דברים יז טו) שׁוֹם תְּשִׂים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יי' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תְּשִׂים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עֲלֶיךָ אִישׁ נְכָרִי אֲשֶׁר לֹא אַחֶיךָ הוּא: דרשו חז"ל "שׁוֹם תְּשִׂים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ" כל משימות שאתה משים לא יהיה אלא מקרב אחיך, ולא גרים, אבל מדין ערבות ישראל חיבין עליהם, כאומרם ז"ל (נדה י"ג:): קשים גרים לישראל כספחת. ופירשוהו לפי שאינם מלמדים אותם ככל הצורך, הא למדת שנתפסים עליהם:

מבואר בדבריו של האור החיים הק', כי התוספת שיש בברית הזאת, הוא מה שנוסף על כל אחד מישראל שעבוד, להיות ערב על שמירת תרי"ג מצוות של כל אחד מישראל, מלבד מה שנתחייבו ונשתעבדו בבריתות הקודמות כל אחד על עצמו, לקבל ולשמור את כל התרי"ג מצוות.

ובאמת צריך להבין מה מקום יש למצוות הערבות, ולמה אין די בזה שכל יהודי עצמו הוא טוב לאלקים ולאנשים?

בא הכתוב בהמשך ומסביר את נחיצות הענין, שבוה תלוי קיומו ועמידתו של עם ישראל "לְמַעַן הִקִּים אֶתְךָ הַיּוֹם לֹו לְעַם" (פסוק יב) הערבות מהוה כעין חישוקים הקבועים מסביב לחבית ושומרים עליה שלא תתפורר ותחדול מלהתקיים, שזולת זה יהיו ישראל חוזרים לאחוריהם, היום יפשע אחד בקלה, ולמחר בחמורה, והיו נשמטים מעדת הקדושה מעט מעט עד שיפשע ישראל מהיות עם ה', ובמה שעשאו ערבים, יתנו לב לעובר עבירה, אחת קלה כבחמורה, ויתקיימו

לעם סגולה. הא למדת שכל מעשה ה', אינו אלא לטובתינו להקימנו, (אור החיים שם ד"ה למען)

הרי שערכות כוחה יפה ללכד את עם ישראל שיהיה העם הנבחר העומד סמוך ונראה לפני אביו שבשמים לבל ידח ממנו נדח, ולמנוע את האפשרות של צמיחת שורש פורה ראש ולענה, שמלבד הנזק לעצמו, הוא מזיק גם לאחרים.

וכך מבאר גם הכלי יקר, שגם תמה מה מקום לברית הזאת? וכתב: והנכון הוא, שרצה עתה לכרות עמהם ברית חדשה, תחת הברית הראשון אשר נתקלקל על ידי חטא העגל, שנעשה מצד שלא היו עדיין ערבים זה בעד זה, ולכן כל איש הישר בעיניו יעשה, ולאף אחד לא היה אכפת מהשני שעובד עבודה זרה, לכן ראה להביאם במסורת ברית של הערבות, וכו' כי הערבות סיבה גדולה להשיב רבים מעוון, פן יהיה נתפס עליו.

למשל בא אדם לרב ואומר: כבוד הרב אני רוצה לפתוח מכולת בשכונה, פיטרו אותי מהעבודה וקיבלתי פיצויים וחסר לי עוד מאה אלף ש"ח, הלכתי לבנק לקבל הלואה, ולא מוכנים לתת לי בלי ערב, ומנהל הבנק מכיר אותך כבוד הרב, ואמר לי תגייד לרב שאם הוא יחתום לך ערבות אני אתן לך מאה אלף ש"ח.

הרב בטוב לבו חתם לו ערבות, והאיש הזה לקח את הכסף מהבנק חצה את הכביש ונכנס לקאזינו להמר על הכסף שעכשיו קיבל מהבנק.

הרב שואל אותו מה אתה עושה?!!! דיברנו שזה בשביל לפתוח מכולת?!!! והוא לא מקשיב, הוא אומר לרב תעזוב אותי, תן לי לעשות מהמאה אלף, מאתיים אלף, והרב מתווכח איתו על כך והוא לא מוכן לשמוע.

תוך כדי הויכוח עובר אדם אחר, ואומר לרב למה אתה מפריע לו יש לו בחירה שיעשה מה שהוא רוצה?

מדוע באמת לחבר לא מפריע שהוא יהמר על המאה אלף שקל? כי הוא לא ערב על הכסף, כי אדם שהוא ערב על ההלואה, יודע שאם הלה לא יחזיר את המאה אלף שקל, יתבעו את זה ממנו, ימשכנו לו

את הבית, לכן כשרואה שהלווה מפזר את ממונו אזי הוא מוכיחו מיראה, פן יצטרך לשלם בעבורו.

כך, בזמן שישראל ערבים זה בעד זה, אזי כל מי שיש בידו להוכיח, בראותו יחיד או רבים נוטים מדרך השכל, הוא מחזירו למוטב, ואם העלם יעלם עיניו ממנו, הרי הוא במקומו ועמו במחיצתו וחסא הרבים תלוי בו.

ולכן לאחר שחטאו ישראל בחטא העגל, שבא מכח זה שכל אחד לא היה אכפת לו מהשני שיעשה עבירה, כרת עמם הקב"ה ברית זו שכל אחד ערב בעד חברו, שלא יעשה עבירות, ויקיים את התורה, ובאם לא, הוא עצמו יענש על כך.

הכלי יקר מדגיש, שהברית הזו, היא ברית שממש מחדשת את עם ישראל, יש עם ישראל לפני ברית הערבות, ויש עם ישראל אחרי ברית הערבות, וזה אומר שלפני ברית הערבות חשב כל אחד מה הוא מחויב לבוראו בלא לחשוב כיצד יראוהו מכריו, ומה יאמרו עליו, כל אחד עבד את הבורא בלא כל קשר לאף אחד בעולם, לאחר ברית הערבות, התהווה עם אחר לגמרי, עם ישראל נמצא כאן היום וחי את הדור של עוד אלפיים שנה, וזהו את אשר ישנו עמנו כאן, ואת אשר איננו פה, כי כולם קשורים לכל תקופה, וכל זה למען הקים אותך היום לו לעם.

עד עתה הייתם יחידים בודדים כל אחד לעצמו, מעתה אתם לי לעם שלם, הכולל את כולם בכל הדורות, כי הערבות הזאת מהווה לקב"ה ערבות, לכך, שיש לו עם ללא הפסקה.

*

כתב החפץ חיים (חומת הדת חיזוק הדת מאמר ב) וז"ל: הנה ידוע שבעת שקבלנו התורה מאת ה', לא על עצמו בלבד קיבל כל אחד לקיים, כי אם כל מה שיהיה ביכולתו לחזק קיום התורה אצל שאר בני ישראל ג"כ התחייב כל אחד, ונעשים כולנו ערבים זה לזה, וכמו דכתיב הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת וכמו שפירש"י שם דהיינו שנעשו ערבים זה לזה ולכך הדין שכל אחד מישראל מוציא את חברו בקיום המצות אף

שיצא הוא כבר כגון קידוש ותקיעת שופר וכדומה, (וכמו שכתב הרא"ש בברכות כ) דאם יחסר לחבירו איזה מצוה, כאלו חסר לו, וכן נמי, שיפריש כל אחד את חבירו מאיסור לא תעשה, דאם לא יפרישו מהאיסור במקום שיש ביכולתו, יענש גם הוא.

וזה הענין של קבלת הערבות, לבד מה שקבלנו על עצמינו מלפנים בעת קבלת התורה, אנו שונין אותו גם כן בכל יום, בעת שאנו מקבלין עלינו עול המצות (בפרשה שניה של ק"ש, דכתיב בה ושמתם את דברי אלה על לבבכם וגו' וכמו שאחז"ל בברכות (י"ג).) אנו מפרטין אח"כ בברכת אמת ויציב, שהקבלה הוא על עצמו, ובניו, ועל כל כלל ישראל, וזהו מה שאנו אומרינן ודבריו חיים וקיימים וכו' על אבותינו ועלינו ועל בנינו ועל דורותינו ועל כל דורות זרע ישראל עבדיך וכו' חוק ולא יעבור.

לפני עשרות שנים הופיעה בעיתון הצופה (עיתון של הציבור הדתי לאומי) ידיעה קצרה...

ביום ירושלים יתקיים משחק כדורגל באולם הספורט שבאחת מן הישיבות התיכוניות שבירושלים, במשחק יתמודדו נבחרי הישיבות התיכוניות שבדרום הארץ, מול נבחרי הישיבות התיכונית שבצפון.

הרקע לאותה ידיעה, היתה החלטה עקרונית, שקיבל מרכז ישיבות בני עקיבא בארץ, להקים תנועת ספורט פנימית לכלל הישיבות התיכוניות, בכדי למנוע הצטרפות תלמידיהן לתנועות הספורט העממיות, שם שררה אוירה חילונית מוחלטת.

ומשהוקמה אותה תנועת ספורט לישיבות התיכוניות, הוחלט לקיים משחק גדול, שישתתפו בו חניכי כל ישיבות בני עקיבא, ובמהלכו יתמודדו אלו מול אלו, אליפויות שייצגו את הישיבות שלהם, נבחרת הדרום מול נבחרת הצפון, מושגים תואמים את הלך הרוח בבני עקיבא.

התאריך שבו יתקיים המשחק נקבע ליום ירושלים כ"ח אייר, ולכבודה של ירושלים נקבע מיקום המשחק באחת מהישיבות התיכוניות שבירושלים.

כאמור: הופיעה בעתון הצופה מודעה, המבשרת על קיומו של אותו אירוע בשלהי חודש אייר.

שלשה חדשים אחר כך, בחודש אב, התקיימה כהרגלם ירחי כלה בישיבת פוניבז' אליהם נקבצו ובאו יהודים יקרים אנשי עמל מכל רחבי הארץ ללמוד שבועיים בישיבה.

באחד הבקרים לאחר תפילת שחרית, ניגש הרב שך אל אחד מאורחי ירחי כלה, אשר בנו שהיה בוגר ישיבה קדושה כיהן באחת מישיבות בני עקיבא בארץ, הרב שך זצ"ל פנה במתק לשונו ושאלו האם בנך ברוגז אתי? אינני רואה כבר עידן ועדנים.

הלה צלצל לבנו, והודיע לו שעליו לבא אל הרב שך זצ"ל הבן הגיע במהירות האפשרית.

ומשנכנס, פנה אליו הרב שך זצ"ל ואמר: בעתון היה כתוב ישיבות בני עקיבא חוגגות את יום ירושלים בקיומו של משחק כדורגל ארצי, והנה את דעתי על הישיבות התיכוניות הנך בודאי יודע, גם דעתי על יום ירושלים בודאי ידועה לך...

אולם אף על פי כן ברצוני לשאול אותך, כיצד מכין מרכז ישיבות בני עקיבא לשיטתו הוא, שניתן לציין את יום ירושלים באמצעות משחק ספורט, וכי איזה חינוך הוא מקרין בכך על חניכיו, שאת יום ירושלים חוגגים באמצעות ספורט???

האם ככה חוגגים חג בישיבות, בספורט???

הייתי מבין שביום כזה ירקדו עם התלמידים, ישירו עמהם ואולי אף יצאו עמהם לטיול בירושלים, אולם איזה חינוך הוא לצעירים לחוג אתם את יום חגם בהתהוללות של ספורט???

ובתוך כדי דיבור, המשיך הרב שך זצ"ל, בודאי אין תועלת בדברי אתך, כי לא תוכל לעשות מאומה בנידון, שהרי אם תעיר ותעורר, יפטרו אותך, אולם לפחות אשיח עמך את אשר על לבי.

התגובה של האורח היתה, אני מקבל על עצמי להעביר את הדברים אל ההנהלה העליונה של מרכז בני עקיבא, באם יתיר לי ראש הישיבה למסור את הדברים בשמו.

הרב שך הסכים לומר להם את זה בשמו.

השיחה התקיימה בחודש אב, ובחודש אלול שלאחר מכן התכנס מרכז ישיבות בני עקיבא לדון במכלל נושאים.

בראשות הכינוס ישבו הרבנים, זקני ומנהיגי התנועה והשתתפו בו כל ראשי הישיבות התיכוניות בארץ.

אותו ראש ישיבה ביקש את רשות הדיבור על מנת למסור לבאי הכנס מסר מיוחד.

ראש התנועה הרב נריה הסכים, וכאשר הודיע המנחה שראש הישיבה הנ"ל עומד למסור מסר מיוחד מהרב שך לבאי הכנס, השתררה באולם דומיה מוחלטת מהולה בתדהמה ובמתח.

אותו ראש הישיבה פתח ואמר: נקראתי אל הרב שך והוא שאלני בכאב, כיצד מסוגל מרכז בני עקיבא לחגוג עם תלמידיו את יום ירושלים באמצעות מופע ספורט!!!

לשיטתו אמר הרב שך אין כל ערך ליום זה, אך לשיטתנו שזהו יום חג, הוא שאל איזו השפעה חינוכית יש בצעד כזה?!!!

מה אנו מקרינים בכך אל התלמידים שלנו אנו, שיום חג פירושו ספורט, הוא המשיך וקרע את הדממה...

והמשיך ואמר, רבותי: הביטו נא, הרב שך גדול הדור הספון באהלו שבבני ברק על התורה ועל העבודה, אשר השקפותיו רחוקות לחלוטין משלנו, ובכל זאת הוא חדור בתחושת

אחריות כלפי עתיד תלמידינו, ולהיבט החינוכי שיהיו למעשינו כלפי תלמידינו אנו, אכפת לו מהתלמידים שלנו יותר מאתנו הנוכל להתעלם מדבריו?!!!

תהדהד נא זעקתו באזנינו ללא מענה, האמנם מציינים יום חג על ידי ספורט???

התרגשות עצומה בלתי ניתנת לתיאור אחזה את המשתתפים, בעיניהם של הרבנים ראשי מרכז ישיבות בני"ע ניקוו דמעות, הציבור נותר ישוב מסומר למקומו, ואז הודיע הרב נריה, כי ההערה מתקבלת, מכאן ואילך לא יתקומו משחקים ביום ירושלים נא לרשום בפרוטוקול.

במרכז בני עקיבא לא ידעו, שהם לא היו היחידים שהרב שך זצ"ל חשב עליהם וחש אחריות כלפיהם, למרות הקיטוב המוחלט שבין השקפותיו להשקפת עולמם.

כך נהג גם כאשר כתב מכתב מחאה נגד מוסד מסויים...

באחד המכתבים מגלה הרב זצ"ל טפח מהרהורי לבו, בכל הענינים שאני מעורר עליהם, אין לי כבוד מזה ורק בקורת יש, כי אינם מבינים דרך הנהגת הציבור המקובלת לנו מרבותינו זצ"ל, ובתוך לבי אני מהרהר לעצמי מי אני שאעמוד בפרץ, אולם מה אעשה שכך חונכתי וראיתי אצל רבותי זצ"ל גדולי הדור שהיו לפני תשעים שנה, ומהסתכלותי עליהם ראיתי כמה טרחו ועמלו לעמוד בפרץ ולהעמיד הדת על תילה.

מספרים שפעם דברו בפני רבי ישראל מסלנט זצ"ל שיש ל"ו צדיקים נסתרים ועושים בסתר צדקתם.

וענה רבי ישראל זצ"ל, איני מבין איך אפשר בדור פרוץ כזה להיות נסתר ולא לפעול בפרהסיה כדי להשפיע על אחרים...

רבי חיים קרייזוירט זצ"ל רב העיר אנטוורפן בבלגיה, גדלותו העצומה בתורה היתה לשם דבר וכן התמדתו בתורה

בכל זמן ועידן, כשהיה יושב בסעודת מצוה והיה מדבר דברי תורה בעל פה, שמו לב הנוכחים שהוא מגיש את אצבעו לפיו מדי פעם, כששאלוהו על כך אמר בפשטות שהוא מבלי משים, חושב להפוך רף ובאצבעו מדפדף דפים כך שהדף היה מצולם במוחו כמות שהוא.

פעם אחת אמר למשמשו, אם שמת לב לדבר שאיני נוהג בו כשורה בתור רב, תוכל להעיר לי כאוות נפשך, ואודה לך מאד.

המשמש חש בחוסר נעימות אך חזקה עליו בקשתו של הרב, ואמר לו, הרב נוהג להישאר בחתונות מתחילת השמחה עד סופה, וזה נראה לציבור כאילו אין לרב מה לעשות בזמן, והדבר אינו מוסיף כבוד לרבנות העיר בלשון המעטה.

אמר לו ידעתי זאת וכפי שגם אתה יודע זמני מצומצם ומלאכתי מרובה ביותר, בתורה בתפלה ובגמילות חסדים.

אך כשהגעתי להיות רב באנטוורפן, ראיתי כשהוזמנתי לחתונות העשירים, שמחכים עד שהרב יעזוב את המקום, ואח"כ עורכים ריקודים אסורים כדרך הגויים, החלטתי שאני מוכן להקריב את כל זמני ובלבד להציל יהודים מאיסור.

וב"ה הקב"ה סייע, ואחר שנים נוהג זה התבטל בזכות עמידתו של הרב על המשמר להיות ציר נאמן להרבות כבוד שמים.

היה זה לפני כעשרים שנה, הרב עובדיה זיע"א היה שוקד על תלמודו בלילות שבת לפעמים עד אור הבוקר, ולא נתן שינה לעיניו.

בני ביתו שדאגו לבריאותו, כיוונו שעון שבת בחדר לימודו שיכבה את האור בשעה 2.30 בלילה, כדי שיוכרח הרב לעלות על יצועו לישון ולאגור כוחות.

אחרי סעודת ליל שבת סר הרב לחדר לימודו, בו ישב והגה בתורה עד שכבה האור בשעה 2.30

אך הרב היה באמצע הלימוד, ולא רצה להפסיק, מה עשה? הוא גרר את אחת הכורסאות למסדרון הבית, שם היה תאורה, מנורה קטנה, וישב ללמוד.

לפנות בוקר הרב נרדם על הכורסא, במהלך שנתו הוא חולם חלום, שהוא רואה את המשיח.

הדבר הפך לשיחת היום, בכל מקום דברו על כך, וכולם ציפו לשמוע את דבר החלום מכלי ראשון.

שבוע לאחר מכן במוצאי שבת התאספו אלפי אנשים לנקודות הלווין בכל רחבי תבל, לשמוע אם הרב ידבר על דבר החלום.

הרב התחיל את השיעור כהרגלו בדברי הלכה ובסוים השיעור הרב מתחיל לספר כך:

בליל שבת ראיתי בחלום שהמשיח מגיע לכותל המערבי, והרחבה שם מלאה אנשים, המשיח פונה ואומר לנו רבותי!!! דעו לכם אני עכשיו הייתי כבר צריך לבוא, אבל עדיין יש מליון ילדים יהודים שלא לומדים תורה, לומדים בבתי ספר חילוניים, מליון ילדים לא יודעים שמע ישראל, ואני אנא אני בא.

לאחר מכן פנה הרב לאלפי ישראל, ואמר, אני מבקש שכל האברכים יתגייסו למערכה, ללמד בתלמודי התורה ולהעביר תלמידים מבתי הספר החילוניים לתלמודי התורה.

מאות אברכים התגייסו למשימה הזאת, ועברו מבית לבית לרשום ילדים לבתי ספר תורניים.

כל ישראל ערבים זה לזה.

כשהיחיד הוטא כולם נענשים

בפרשתנו התורה אומרת: הנִסְתַּרְתָּ לִי אֱלֹהֵינוּ וְהִנְגַלְתָּ לָנוּ וּלְבָנֵינוּ
עַד עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת (דברים כט כח)

מבאר רש"י הנה בתחילת הפרשה התורה אומרת פֶּן יֵשׁ בְּכֶם אִישׁ או
אִשָּׁה או מִשְׁפָּחָה או שֶׁבֶט אֲשֶׁר לָבְבוּ פָנָה הַיּוֹם מֵעַם יִי אֱלֹהֵינוּ לְלַכֵּת
לַעֲבֹד אֶת אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם הֵהֱם פֶּן יֵשׁ בְּכֶם שָׂרֵשׁ פָּרָה רֹאשׁ וְלַעֲנָה: וְהָיָה
בְּשִׁמְעוֹ אֶת דְּבָרֵי הָאֱלֹהִים הַזֹּאת וְהִתְבָּרַךְ בְּלִבּוֹ לֵאמֹר שְׁלוֹם יִהְיֶה לִי כִּי
בְשִׁרְרוֹת לְבִי אֵלַי לְמַעַן סְפוֹת הָרְוָה אֶת הַצְּמָאָה: לֹא יֵאבֶה יִי סִלַּח לוֹ
כִּי אָז יַעֲשֶׂן אָף יִי וְקִנְאָתוֹ בְּאִישׁ הַהוּא וְרִבְצָה בּוֹ כָּל הָאֱלֹהִים הַכְּתוּבָה
בְּסִפְרֵי הַזֶּה וּמָחָה יִי אֶת שְׁמוֹ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם:

בגלל אותו אדם שהולך לעבוד עבודה זרה הקב"ה לא מעניש רק
אותו בלבד, אלא את כל יושבי הארץ כמ"ש בהמשך וְרָאוּ אֶת מִכּוֹת
הָאָרֶץ הַהוּא וְאֵת תַּחֲלָאִיָּהּ אֲשֶׁר חָלָה יִי בָּהּ: גְּפֹרִית וּמֶלַח שֹׂרְפָה כָּל
אֲרָצָה לֹא תִזְרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא יַעֲלֶה בָּהּ כָּל עֵשֶׂב כְּמַהֲפַכַת סֹדֶם
וְעַמֶּרָה אֲדָמָה וְצִבּוּיִם אֲשֶׁר הִפְךָ יִי בְּאִפּוֹ וּבְחִמָּתוֹ: וַיַּחַר אָף יִי בְּאָרֶץ
הַהוּא לְהִבְיֵא עָלֶיהָ אֶת כָּל הַקְּלָלָה הַכְּתוּבָה בְּסִפְרֵי הַזֶּה: וַיִּתְּשֵׁם יִי מֵעַל
אֲדָמָתָם בְּאָף וּבְחִמָּה וּבִקְצָף גָּדוֹל וַיִּשְׁלַכְם אֶל אָרֶץ אַחֲרֵת כִּיּוֹם הַזֶּה:

מבאר רש"י: ואם תאמרו מה בידינו לעשות, אתה מעניש את הרבים
על הרהורי היחיד? שנאמר (פסוק יז) פֶּן יֵשׁ בְּכֶם אִישׁ או אִשָּׁה או
מִשְׁפָּחָה או שֶׁבֶט אֲשֶׁר לָבְבוּ פָנָה הַיּוֹם מֵעַם יִי אֱלֹהֵינוּ לְלַכֵּת לַעֲבֹד אֶת
אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם הֵהֱם פֶּן יֵשׁ בְּכֶם שָׂרֵשׁ פָּרָה רֹאשׁ וְלַעֲנָה: ואחר כך (פסוק
כא) "וְרָאוּ אֶת מִכּוֹת הָאָרֶץ הַהוּא וְאֵת תַּחֲלָאִיָּהּ אֲשֶׁר חָלָה יִי בָּהּ" והלא
אין אדם יודע טמונותיו של חבירו?

על כך אומרת התורה הנִסְתַּרְתָּ לִי אֱלֹהֵינוּ וְהִנְגַלְתָּ לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד
עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

אומר הקב"ה אין אני מעניש אתכם על הנסתרות, שהן לה' אלהינו,
והוא יפרע מאותו יחיד, אבל הנגלות, לנו ולבנינו לבער הרע מקרבנו,
ואם לא נעשה דין בהם, יענישו את הרבים.

מוסיף רש"י שבספר תורה יש על המילים "לנו ולבנינו עד" יש 11 נקודות חוץ מהאות ד האחרונה, על כל אות נקודה מלמעלה, לדרוש, שאף על הנגלות לא ענש את הרבים עד שעברו את הירדן, משקבלו עליהם את השבועה בהר גרזים ובהר עיבל, ונעשו ערבים זה לזה:

זאת אומרת כשעם ישראל עמדו לפני הר גרזים והר עיבל, כמ"ש בפרשה הקודמת התחייבנו להיות ערבים אחד על השני, שנשמור את התורה, ולכל אחד מישראל יש לו אחריות שכל יהודי ישמור תורה ומצוות ולהוכיח אותו על מעשיו הרעים, ואם לא נקיים את הערבות הזאת, נענש על חטאיו של היחיד, על העבירות הגלויות הנגלות לנו, אבל על עבירות שהם נסתרות, לא ענש על כך כמ"ש "הנסתרת ליי אלהינו"

דורשת הגמרא (שבועות לט.) על הפסוק בפרשת בחוקותי (ויקרא כו לז) "וכשלו איש באחיו" איש בעוון אחיו, מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה.

ועל כך אמרו במדרש (ויקרא רבה ד ו) תני חזקיה (ירמיה ג, יז):
 שֶׁה פְּזוּרָה יִשְׂרָאֵל, נִמְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל לְשָׂה, מֵה שֶׁה הָזָה לֹקָה עַל רֵאשׁוֹ
 אוּ בְּאֶחָד מֵאֲבָרָיו וְכָל אֲבָרָיו מְרַגְּשִׁין, כִּף הֵן יִשְׂרָאֵל, אֶחָד מֵהֵן חוּטֵא
 וְכָלֵן מְרַגְּשִׁין, (במדבר טז, כב): הָאִישׁ אֶחָד יַחְטֵא, תְּנִי רַבִּי שְׂמֵעוֹן בַּר
 יוֹחָאי, מָשַׁל לְבְנֵי אָדָם שֶׁהִיוּ יוֹשְׁבֵין בְּסַפִּינָה נֹטֵל אֶחָד מֵהֵן מִקְדָּח
 וְהִתְחִיל קוֹדֵחַ תַּחְתָּיו, אָמְרוּ לוֹ חֲבָרָיו מֵה אַתָּה יוֹשֵׁב וְעוֹשֶׂה, אָמַר לָהֶם
 מֵה אֲכַפֵּת לָכֶם לֹא תַחְתִּי אֲנִי קוֹדֵחַ, אָמְרוּ לוֹ שְׂהַמִּים עוֹלִין וּמְצִיפִין
 עָלֵינוּ אֶת הַסַּפִּינָה. כִּף אָמַר אִיּוֹב (איוב יט, ד): וְאִף אֲמַנָּם שְׁגִיתִי אֶתִּי
 תְּלִין מְשׁוּגָתִי, אָמְרוּ לוֹ חֲבָרָיו (איוב לד, לז): כִּי יִסֵּף עַל חֲסָאתוֹ פִּשֵׁעַ
 בִּינֵינוּ יִשְׁפּוֹק, אַתָּה מִסְפִּיק בִּינֵינוּ אֶת עֲוֹנוֹתֶיךָ.

*

בספר יהושע מסופר: לאחר שכבשו את העיר יריחו עשה יהושע חרם שלא לקחת כלום מהשלל, והנה כתוב בפסוק "וימעלו בני ישראל מעל בחרם ויקח עֶכָן בֶּן כְּרָמִי בֶן זְבַדִּי בֶן זֶרַח לְמִטָּה יְהוּדָה מִן הַחָרֶם ויחר אף יי בבני ישראל".

לאחר מכן יהושע שולח מרגלים לרגל את העי, כדי להלחם איתם כמ"ש וישלח יהושע אנשים מיריחו העי אשר עם בית און מקדם לבית אל ויאמר אליהם לאמר עלו ורגלו את הארץ ויעלו האנשים וירגלו את העי:

כשחזרו אמרו ליהושע אין צורך שכל ישראל יצאו להלחם עם העי, מספיק רק מעט אנשים כמ"ש "וישבו אל יהושע ויאמרו אליו אל יצל כל העם כאלפים איש או כשלושת אלפים איש יעלו ויכו את העי אל תיגע שמה את כל העם כי מעט המה".

כשיצאו להלחם כתוב: ויעלו מן העם שמה כשלושת אלפים איש וינסו לפני אנשי העי: ויכו מהם אנשי העי כשלושים וששה איש וירדפום לפני השער עד השברים ויכום במורד וימס לבב העם ויהי למים:

כשראה יהושע שנהרגו 36 אנשים במלחמה כל כך פשוטה שיכלו לנצח אותם בקלות כתוב: ויקרע יהושע שמלתיו ויפל על פניו ארצה לפני ארון יי' עד הערב הוא וזקני ישראל ויעלו עפר על ראשם: ויאמר יהושע אהה אדני אלהים למה העברת העביר את העם הזה את הירדן לתת אתנו ביד האמרי להאבידנו ולו הואלנו ונשב בעבר הירדן: בי אדני מה אמר אחרי אשר הפך ישראל ערף לפני איביו: וישמעו הכנעני וכל ישבי הארץ ונסבו עלינו והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול:

הקב"ה נגלה ליהושע ואומר לו הסיבה לכשלון במלחמה בגלל שעם ישראל עבר על החרם ולקחו מהשלל של העיר יריחו. כמ"ש: ויאמר יי' אל יהושע קם לך למה זה אתה נפל על פניך: חטא ישראל וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם וגם לקחו מן החרם וגם גנבו וגם פחשו וגם שמו בכליהם: ולא יכלו בני ישראל לקום לפני איביהם ערף יפנו לפני איביהם כי היו לחרם לא אוסיף להיות עמכם אם לא תשמידו החרם מקרבכם:

אם לא היינו יודעים איך היה המעשה, בודאי היינו חושבים שאם לא כל ישראל חטאו על כל פנים רובם חטאו, או לכל הפחות חלק מסויים מהעם, שלשים אחוז או עשרים אחוז חטא ישראל וגם עברו

אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתָם וְגַם לָקְחוּ מִן הַחֶרֶם וְגַם גָּנְבוּ וְגַם כָּחֲשׂוּ
וְגַם שָׁמוּ בְכַלֵּיהֶם:

אבל למעשה הכתוב מודיע לנו שרק עכן עשה את העבירה, מכל
קהל ישראל רק איש אחד ועכן שמו, והוא בלבד לקח מן החרם, אם
כן איך הקב"ה אומר חָטָא יִשְׂרָאֵל וְגַם לָקְחוּ מִן הַחֶרֶם וְגַם גָּנְבוּ וְגַם
כָּחֲשׂוּ וְגַם שָׁמוּ בְכַלֵּיהֶם?

אלא ביאור הענין הוא, שכל ישראל ערבים זה לזה, וכשלו איש
בעוון אחיו, וכשאחד חוטא, הוא מזיק לכולם, ולכן התביעה היא על
כל כלל ישראל.

לכאורה זה היה עבירה בסתר, אף אחד מכלל ישראל לא ראה שעכן
לקח מהשלל, אם כן על מה היתה התביעה על כלל ישראל?

כותב בספר מכתב מאליהו (ח"א עמ' 162) שודאי שצריך לחפש את
חטאם בהבחנות הכי דקות בלב, לפי מדרגתם. והענין הוא שעל ידי
מעשה עכן, נתגלה חסרון דק מן הדק במדרגת דבקותם של כלל
ישראל בה' ית"ש, כי ידוע גודל כח השפעת הציבור על היחיד
שבתוכו, והעיד הכתוב שאילו היתה מעילה בחרם אצלם בריחוק
ובביזוי ובתיעוב היותר אפשרי כראוי להם לפי מדרגתם בדביקות, לא
היה אפשר שימצא אפילו אחד שיעיז לגנוב, וחסרון דק כזה שכמעט
אי אפשר לנו להבחינו מתבטא בלשון התורה כחטא גס, לקחו...
גנבו... כחשו... עכ"ל.

אומרת הגמרא (סנהדרין יא.) אמר לפניו רבש"ע מי חטא? אמר לו
וכי דילטור אני? לך הטל גורלות...

והכתוב אומר וַיִּלְכַּד עֶכָן בֶּן פְּרָמִי בֶן זַבְדִּי בֶן זֶרַח לְמִטָּה יְהוּדָה:
וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל עֶכָן בְּנֵי שֵׁים נָא כְבוֹד לַיהוָה יִשְׂרָאֵל וְתֵן לוֹ
תּוֹדָה וְהִגַּד נָא לִי מָה עָשִׂיתָ אֵל תִּכְחַד מִמֶּנִּי: וַיַּעַן עֶכָן אֶת יְהוֹשֻׁעַ
וַיֹּאמֶר אֲמִנָּה אֲנֹכִי חָטָאתִי לַיהוָה יִשְׂרָאֵל וְכֹזַאת וְכֹזַאת עָשִׂיתִי:
וְאֵרָא בְשָׁלַל אֲדָרַת שְׁנַעַר אַחַת טוֹבָה וּמְאֹתִים שְׁקָלִים פָּסַף וּלְשׁוֹן זָהָב
אַחַד חֲמִשִּׁים שְׁקָלִים מְשָׁקְלוֹ וְאַחַמָּדִם וְאַקָּחֶם וְהֵנָּם טְמוּנִים בְּאֶרֶץ בְּתוֹךְ
הָאֲהָלִי וְהִכְסֵף תַּחְתֵּיהֶם: וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ מַלְאָכִים וַיִּרְצוּ הָאֲהָלָה וְהִגִּה טְמוּנָה

בְּאֵהָלוֹ וְהִכֹּסֶף תַּחֲתֵיהֶּ: וַיִּקְחוּם מִתּוֹךְ הָאֵהָל וַיִּבְאוּם אֶל יְהוֹשֻׁעַ וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּצְקוּם לְפָנָי יי':

וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת עֶכָן בֶּן זֶרַח וְאֶת הַכֹּסֶף וְאֶת הָאֲדָרֶת וְאֶת לְשׁוֹן הַזָּהָב וְאֶת בָּנָיו וְאֶת בְּנֵיתָיו וְאֶת שׁוּרוֹ וְאֶת חֲמֵרוֹ וְאֶת צֹאנֹו וְאֶת אֵהָלוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ וַיַּעֲלוּ אֹתָם עִמָּק עֶכוֹר: וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ מֶה עֲכָרְתֶּנּוּ יַעֲכָרְךָ יי' בַּיּוֹם הַזֶּה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל אֲבָן וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָם בָּאֵשׁ וַיִּסְקְלוּ אֹתָם בְּאֲבָנִים: וַיִּקְיֵמוּ עָלָיו גַּל אֲבָנִים גְּדוֹל עַד הַיּוֹם הַזֶּה וַיָּשָׁב יי' מִחֲרוֹן אַפּוֹ עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא עִמָּק עֶכוֹר עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

את עכן סקלו באש כדין מחלל שבת שהוא בסקילה, שהרי כבשו את יריחו בשבת ואת כל הרכוש שרפו באש.

וְאֶת בָּנָיו וְאֶת בְּנֵיתָיו וְכָל יִשְׂרָאֵל לִקְחוֹ שִׁירָאוּ אֶת הָעוֹנֵשׁ שֶׁהוּא מִקְבֵּל.

עיינ בערוך לנר (סנהדרין מג:) שהקשה, הרי עכן מעל בכיבוש של יריחו שזה היה קודם שקיבלו עליהם את הערבות, שהרי היה זה טרם הגיעו להר גריזים והר עיבל? מבאר הערוך לנר, מכל מקום, לאחר שקיבלו את הערבות נענשו למפרע גם על העבירות שלפני כן.

לאחר מכן יהושע נלחם שוב בהעי וניצחו במלחמה כמבואר שם פרק ח.

ללמדך שכל ישראל ערבים זה לזה.

להתוודות על חטאים שלא עשינו

בתפילות יום הכיפורים אנו פונים אל בורא עולם ומבקשים ממנו בתחנונים: אבינו מלכנו מחה והעבר פשעינו מנגד עיניך, אבינו מלכנו מחוק ברחמיך הרבים כל שטרי חובתינו.

ולכאורה אם ביקשנו מהקב"ה שימחל על חטאינו, מדוע אנו מבקשים למחוק את שטרי החובות?

אלא ששטרי החובות הם שטר הערבות שיש לכל אחד מאיתנו על אחינו בני ישראל הטועים, שהרי כל ישראל ערבים זה לזה (שבועות לט) לכן על כל אחד ואחד יש חובה להשפיע על אחינו הרחוקים ולקרבתם אל אביהם שבשמים, מה שלא עשינו זאת השנה די, אין זה מספיק שנבקש שימחוק עוונותינו, אלא צריך לבקש מה' שגם ימחק את שטרי חובתנו, חובת הערבות אותה לא קיימנו.

*

רבי חיים פאלאגי זיע"א כותב בספרו נפש כל חי (מערכת ש אות יז) חלום שחלם בליל שב"ק ד' שבט תרכ"ו.

והנה בחלום הוא רואה שהוא עובר בעירו איזמיר בשוק הגויים במקום שאין עירוב, והנה לקראתו באים כמה מחכמי העיר שכבר נפטרו והוא הכירם בחייהם.

והנה כשהתקרבו אליו, הם ערכו לו חיפוש בבגדיו, והוציאו ממנו את השעון שלו. ותמהו עליו איך לא נזהרת מלטלטלו?

והרב הרגיש בושה, ותירץ בדוחק שהשעון הוא כלי תכשיט.

שוב שלחו ידם והוציאו מכיסו שקדים מצופים בסוכר, וכשראה שאין תשובה אפילו בדוחק מה לענות להם, אמר להם במחילה מכבודכם, אלו הסוכריות אינם שלי, אתם הנחתם את זה בכיסי כדי להקשות עלי איך אני מטלטל?

והם השיבו לו נכון, אבל העם מטלטלים בשבת, ואם אין אתה מוחה בהם, הרי זה כאילו ממש, אתה עברת וטלטלת במקום שאין עירוב ח"ו.

מספר רבי חיים פאלאגי: ויהי בבוקר הכרזתי בכל בתי הכנסיות שיזהרו הרבה שלא להוציא במקום שאין בו עירוב, כי באו אלו רבני עירנו איזמיר בחלום להזהיר על כך.

מידי שנה בשנה בערב יום הכיפורים בעת שהרב עובדיה יוסף זצ"ל היה אומר את הוידוי הגדול לרבנו ניסים, היה מתייפח בבכי, וכשהיה מגיע למילים "ביטלנו תורתך" היה פורץ בבכי נסער.

באחת השנים אחד ממקורביו של הרב ניגש אליו והקשה בפניו ילמדנו רבנו, הרי כבודו עמל במשך כל היום והלילה בלימוד התורה אם כן מדוע כבודו בוכה במיוחד שמגיע למילים ביטלנו תורתך?

השיב לו הרב ואמר הלא כבר אמרו חכמים שאדם נתפס על עוון הדור, ומי יודע כמה עוונות יש לי, כמה ביטול תורה יש באמתחתי, כי כבד המשא ממני.

בדרשה שנשא הרב עובדיה זצ"ל אמר: היום אמרנו וידוי, כל השנה כולה איני מוריד דמעות, היום היחידי בשנה שאני מוריד דמעות זה יום הכפורים, כשאני אומר וידוי אני ממרר בבכי, וכולם בוכים עמי, כל אחד שואל את עצמו וכי אני גנבתי? ביום הכפורים יום אדיר בימי שנה אני אשקר? וכי אני חיללתי שבתות ומועדי קדשך? על חטא שחטאנו לפניך בגלוי עריות, מה עשיתי שאומר דברים כאלה? ובאמת איך רבותינו תיקנו דבר שאדם מרגיש בעצמו שאינו אמת?

אלא הכל אמת, התורה אומרת הוכיח תוכיח את עמיתך ולא תישא עליו חטא, ואמרו חז"ל כל ישראל ערבים זה בזה, אדם שיכול להוכיח את חברו ולא הוכיחו, כל העבירות שעשה נזקפים על חשבוננו, כמו ערב, שאם אין ללווה לשלם גובים ממנו.

הכתוב אומר: אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם כְּלָכֶם לְפָנַי יי' אֱלֹהֵיכֶם רְאִשֵׁיכֶם שְׁבִטֵיכֶם זְקֵנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כֹּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל: טַפְּכֶם נְשִׁיכֶם וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ מִחֵטֵב עֲצִיף עַד שֶׁאֵב מִימֶיךָ: לְעִבְרְךָ בְּבְרִית יי' אֱלֹהֶיךָ וּבְאֲלֹתָו אֲשֶׁר יי' אֱלֹהֶיךָ כָּרַת עִמָּךְ הַיּוֹם:

אם יהודי חוטא אינך יכול לומר מה אכפת לי, כשאותו אדם יבוא לשמים הוא יאמר, לא אמרו לי? לא ידעתי? יאמרו לו אתה הערב מפני מה לא הוכחת אותו, מה יעשה? איפה ילך? יענישו אותו בעל כרחו...

לכן ביום הכפורים אנו אומרים כך, והכל אמת, אם אני יודע שבנו של שכני לומד בבית ספר חילוני ולא בתלמוד תורה, מלמדים אותם כמו בית ספר של גויים, אין שום דת של תורה, אם הייתי מדבר עמו, שים את בנך בתלמוד תורה שלומדים בו יראת שמים, לומדים מה זה שבת ומועד, היה הילד נהפך מרשע גדול לצדיק גדול, אבל התביישתי להוכיח אותו, כשהוא יבוא לשמים יאמרו לו למה עשית שבנך יהיה רשע? יענה היה לי שכן דתי והוא לא אמר לי כלום... יביאו את שכנו ויענישוהו, למה לא הוכחת אותו? למה התעלמת ממנו? לא החזרת אותו בתשובה, לא הורית לו את הדרך הנכונה שישים את בנו בתלמוד תורה.

לכן כשמתוודה על חטא שחטאנו לפניך בגילוי עריות, חיללנו שבתות ומועדי קדשך, הכל אמת, שכן הילד הזה נהיה רשע בגללך, הוא יכל להיות גאון עולם, אינך יכול לדעת מה יכל לצאת ממנו ועל כך אני בוכה בכיפור...

שח הרב גואל אלקריף שליט"א סיפור מפעים עד למאוד שמעתי מידידי מנהל סמינר מפורסם לבנות במגדל העמק.

באחת השבתות מספר מנהל הסמינר, ערכנו לבנות הסמינר 'שבת מחנה'.

כששבנו במוצאי שבת למגדל העמק, עמדו לרשות התלמידות אוטובוסים שאמורים היו להחזיר את הבנות לבית.

אלא שאחת הבנות שנחשבת לבת המעולה והמצוינת ביותר בסמינר גרה במושב מסוים בצפון, ונהגי האוטובוס הודיעו שאינם מוכנים להרחיק לכת עד לאותו מושב.

אמרתי לרעייתי ממשיך המנהל לספר, שבוודאי לא ניתן לתלמידה לשוב לביתה בשעה כה מאוחרת לבד, ולכן ניקח אותה עמנו ברכבנו הפרטי עד לביתה.

נסענו אפוא למושב ההוא, וכבר בכניסה למושב הבחנתי באדם בעל חזות חילונית מוצהרת שישב בספסל שבצד

הכביש, לחשתי לאשתי תראי איזה יצורים מסתובבים כאן ברוך ה' שלא שלחנו אותה לכאן לבדה.

לפתע מבקשת התלמידה לרדת, ולתדהמתנו ניגשה לאותו חילוני והלה קיבל אותה בחום ובלבביות, היא הבחינה בפליאתנו והודיעה זה אבא שלי...

החלטתי לצאת מהרכב כדי לשבח את האבא על שזכה לכזו בת מופלאה שנחשבת ליהלום שבכתר של הסמינר.

עמדתי לשאול אותו איך ובמה זכה לכזו בת? והמילים כמו נעתקו מפי.

אך לפתע פונה אלי האיש בעצמו, אתה בטח תמה ומשתומם כיצד זכיתי לכזו ילדה צדיקה, ובכן קודם כל ברצוני לספר לך, שיש לי עוד שני בנים צדיקים, שניהם לומדים בישיבות מפורסמות מאוד, עוסקים בתורה יומם ולילה ועושים חיל בלימודם. וכעת אספר לך כיצד הכל התחיל...

המנהל היטה אוזנו בציפייה לשמוע את סיפורו של האיש.

נולדתי באחד הקיבוצים במשפחה חילונית לגמרי, ועד היום הזה נשארתי רחוק מיהדות, אך אני חש כבוד והערכה לגדולי תורה וצדיקים, כי שמעתי ששני הסבים שלי שלא זכיתי להכירם היו אנשי רוח דגולים.

לפרנסתי אני עוסק בחקלאות, ויש לי שדה רחבת ידיים כאן במושב.

באחד הימים לאחר יום עבודה מפרך ישבתי לנוח בשדה, ופתאום הבחנתי במסוק שעומד לבצע נחיתה בתוך השדה שלי, הייתי אחוז בתדהמה מה עושה כאן המסוק הזה, מדוע נוחת דווקא כאן, אך כשנחת ונפתחה הדלת, ברגע שהצלחתי לזהות את הדמות שיצאה מהמסוק, עמדתי להתעלף בו במקום.

היה זה הרב עובדיה יוסף, הוא יצא מהמסוק לבוש בגלימת ההוד שלו, והחל להקיא.

מיהרתי להביא מים וכסא לכבוד הרב, והוא הודה לי מקרב לב והתנצל על שהוצרך לנחות דווקא כאן, הותקפתי בסחרחורת עזה לא עליכם, והרגשתי צורך דחוף להקיא, כמובן שאמרתי לו שזכות גדולה היא לי, שהרב נוחת כאן בשדה שלי.

לאחר שנרגע מעט, העזתי לשאול אותו במה זכיתי שהרב יגיע לכאן? להיכן פני הרב מועדות?

הרב השיב לי אני מכתת את רגלי ונוסע מעיר לעיר כדי לדבר על ליבם של הורים יקרים שדואגים כל כך לכל צרכי בניהם, וכל כך מפנקים אותם, אך לעיקר אינם דואגים, לנשמה הטהורה של הילדים.

ילדיהם מקבלים מזון טוב, ביגוד מעולה וכל טוב שבעולם אך לומדים בבתי ספר חילוניים מנותקים לחלוטין מכל זיק של יהדות, אפילו לומר פסוק 'שמע ישראל' אינם יודעים.

כדי לאפשר לנשמות הללו להתחנך כראוי ולדאוג לדור העתיד, אני הולך ומתחנן בפני אותם הורים, חוסו על נפש ילדיכם העניקו להם חינוך יהודי אמיתי, במוסדות תורניים...

הצעתי לרב להיכנס לביתי לטעום דבר מה, ולנוח כדי שנפשו תשוב אליו, אך הוא סירב ואמר, שעליו לנחות בעוד שלוש תחנות ברחבי הארץ מחמת חרדתו לחינוך ילדי ישראל.

וכאן הרב עובדיה לחץ בשתי ידיו את ידי בחום, ואמר לי בנימה של חיבה.

ידידי ואהובי, הינך רואה כיצד איני חש בטוב, וממשיך מתוך מסירות נפש של ממש גם עם סחרחורות והקאות, לזעוק בפני ההורים, אודות מצב ילדיהם...

דמעות רותחות זלגו מעיני הרב, ונטפו על ידי, והוא המשיך... ראה נא בני היקר, לא לחינם סיבב הקב"ה שאני ינחת דווקא אצלך, אנא ואנא, הוצא את ילדיך ממוסדות החינוך הקלוקל ורשום אותם למוסדות תורניים, אני מבטיח לך, לא רק שלא תצטער, אלא אדרבה הדבר יוסיף לך ברכה ושמחה, נחת ואושר הן בעולם הזה והן בעולם הבא.

נרגש ונפעם אני מביט ברב עובדיה שעומד ומתחנן אלי, ליבי נשבה בקסמו, וגם מעיניי החלו לנשור דמעות... דבריו יצאו מן הלב ונכנסו עמוק בליבי, הבטחתי לו כבוד הרב אעשה כדברך, וכך אכן עשיתי העברתי את שני בניי ואת בתי למוסדות תורה.

כיום אני מודה לבורא עולם על הנס הגדול שהתרחש אצלי בשדה, שלפתע פתאום נוחת מולי הרב עובדיה, משכנע אותי להכניס את ילדיי לבתי ספר תורניים, ומברך אותי בהתרגשות וברכת הצדיק התקיימה בי במלואה מפטיר החקלאי כשעיניו מצועפות בדוק של דמעות.

אמנם אני עצמי עדיין לא זכיתי לשנות את דרכי, אך מילדיי הצדיקים אני רווה המון נחת!

המפגש ההוא עם החקלאי התרחש לפני מספר שנים מסיים מנהל הסמינר את סיפורו המופלא, ומאז החלטתי 'לעקוב' אחר משפחתו.

כיום שלושת ילדי החקלאי נישאו בשעה טובה והקימו בתים של תורה למופת, מתוך הסחרחורות וההקאות של הרב עובדיה יוסף זצ"ל ונחיתתו בשדה החקלאי צמחו שלושה בתים נהדרים של תורה ויראה.

כל נכדיו של החקלאי לומדים בתלמודי תורה, ולאחרונה גיליתי שגם הוא עצמו מתחיל להתקרב לשמירת תורה ומצוות

מעשה נורא סיפר המגיד רבי שלום שבדרון צ"ל.

גבאי באחת העיירות, הגיע פעם לראדן, ונכנס אל הכהן הגדול החפץ חיים זי"ע.

כשפסע באימה וביראה אל הקודש פנימה, אמר לו החפץ חיים בזעף, איני רוצה להביט אל מראך כלל... לך מביתי, וכך גרשו בבושת פנים.

היהודי נבהל למשמע הדברים, אך לא הבין כלל מה רוצה ממנו החפץ חיים, הוא ניגש לחפץ חיים ושאלו: רבי מה עשיתי? מדוע הרב מרחיק אותי כל כך?

השיב לו החפץ חיים על אתר, אתה שואל מדוע?!!! הרי אתה אשם בכך ששלושה מיליון יהודים נחנקים נאנקים, ומובלים לכפירה תחת השלטון הבולשביקי, וגם בכל שאר הצרות הרעות והגדולות אתה אשם!!!

חיל ורעדה אחזו ביהודי בשומעו את הדברים הנוראים יוצאים נגדו מפי הכהן הגדול, הוא תמה ואמר מדוע אומר עלי הרב דברים כאלו? הלא לא זו בלבד שלא סיעתי חלילה וחס לרעה, הרי שמתאנח אני ובוכה כל הימים על רעה גדולה זו.

נענה החפץ חיים ואמר, אכן עכשיו אתה בוכה, אבל מה עשית פעם, כלום גם אז בכית?

רענן את זיכרונו והיזכר נא לפני שנים רבות, היית המנהל של התלמוד תורה בעיירה פלונית, היה שם ילד יתום מאביו שהיה שובב ביותר, עד שלא יכולתם לסבול את הצרות שעשה לכם, וכשפקעה סבלנותכם שקלתם והכרעתם להרחיקו מהתלמוד תורה, כך הייתה תלויה ההכרעה, ואתה הוא זה שפסקת שיגרשו אתו מהתלמוד תורה...

זוכר אתה מה היה שמו של הילד? לייבל"ע טרוצקי, וכיון שגירשתם אותו מהתלמוד תורה, לקחה אותו אמו והעבירה אותו לבית הספר של גויים, ונעשה ממנו ליאון טרוצקי, מנהיג הבולשביקים...

נו סיים החפץ חיים, אמור אתה, הלא ילד זה כישרוני ביותר הוא, ואילו לא הייתם מרחיקים אותו, הוא היה היום ראש ישיבה גדול, והיה בידו להציל יהודים רבים משמד, ועכשיו כשגירשתם אותו, הוא נהיה עוכר ישראל, נמצא שאתה אשם בכל הצרות שעושה ליאון טרוצקי לשלושה מיליון יהודים...

אמנם זה ברור, שכילד מקלקל את הזולת, החובה היא להרחיקו לכל יקלקל אחרים חלילה, אך החפץ חיים ראה בעין קודשו שעוד הייתה יכולת בידיהם להחזיק עדיין את לייבל"ע בעוד מעט מאמץ וקרבה בקצת שוחד, כמו שחז"ל מספרים על רב שהגיע למקום שהייתה בו עצירת גשמים, רב גזר תענית ואל התיבה ירד שליח ציבור, ברגע שהזכיר שליח הציבור משיב הרוח החלה מנשבת הרוח, ומשהזכיר מוריד הגשם החל לרדת גשם, שאלו רב למעשיו?

והלה סיפר שהוא מלמד תינוקות, ויש לו בריכה של דגים, וכשילד מתנהג שלא כראוי הוא משחד אותו בדגים אלו ומפייס אותו עד שחוזר למוטב.

החפץ חיים הבין שכאן לא נהגו כן משום עצלות ואי שימת לב, וכיון שכך, הוא לא האשים את אותו מנהל על כן שאיבד את לייבל"ע בלבד, כי אם תלה בו את כל הצרות העוברות על שלושה מיליון יהודים כתוצאה מזריקתו של לייבל"ע מהתלמוד תורה.

דהיינו שהתביעה על האדם אינה על המעשה הגולמי בלבד, כי אם על כל התוצאות שתצאנה מאותו מעשה.

מדוע מעטיה של יהוד משפיע על הכלל?

כתב הרמ"ק בספרו תומר דבורה בביאור המידה "לשארית נחלתו" הנה הקב"ה מתנהג עם ישראל בדרך זה, לומר מה אעשה לישראל והם קרובי, שאר בשר לי עמהם, שהם בת זוג להקב"ה וקורא לה בתי אחותי אמי כדפירשו ז"ל (שיר השירים רבה פ"ט) וכתוב (תהלים קמ"ח י"ד) "לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל עִם קְרֹבֹו" ממש קורבה יש לו עמהם ובניו הם.

והיינו לשארית נחלתו לשון שאר בשר, וסוף סוף הם נחלתו, ומה אומר אם אענישם, הרי הכאב עלי, כדכתיב "בכל צרתם לו צר". וכו' ותקצר נפשו בעמל ישראל, לפי שאינו סובל צערם וקלונם, מפני שהם שארית נחלתו.

כך האדם עם חבירו, כל ישראל הם שאר בשר, אלו עם אלו, מפני שהנשמות כלולות יחד, יש בזה חלק זה, ובזה חלק זה.

וכן מטעם זה ישראל ערבים זה לזה, (שבועות ל"ט.) מפני שממש יש בכל אחד חלק אחד מחבירו, וכשחוטא האחד, פוגם הוא בחלק אשר לחבירו שנמצא בו, נמצא, מצד החלק ההוא, חבירו ערב עליו, אם כן הם שאר זה עם זה.

מבאר רבי אהרן קוטלר בספר משנת אהרן (חלק א עמ' רלה) מקובל לחשוב שכל ישראל ערבים זה על זה, הוא מצד מצות תוכחה, הוכח תוכיח את עמתך, וכשאני רואה יהודי עובר עבירה מדין ערבות אני חייב להוכיח אותו שימנע מאיסור ויקיים מצוות.

אולם בדברי התומר דבורה מבואר שזה לא כך, שכל ישראל ערבים זה לזה הוא מפני שממש יש בכל אחד ואחד חלק אחד של חבירו, וכשאדם חוטא הוא פוגם את עצמו, וגם את החלק של חבירו ששוכן בקרבו, וע"כ מתחייב חבירו גם כן בחטאו.

לדוגמא: אם ראובן עשה עבירה, ועל ידי כך הוא גורם פגם בנשמתו, לא די בזה שהוא פוגם את עצמו, אלא הוא פוגם בכל חלקי נשמתם של כל עם ישראל ששוכנים בקרבו.

ומאידך גם לענין זכות, כשעושה מצוה לא רק שגורם זכות לעצמו אלא מצר איחוד הנפשות, הוא מזכה את חבירו.

וכך מבואר במדרש תנחומא: ראשיכם שבטיכם פְּלִיטָה עַרְבִים זֶה בְּזֶה. אִפְלוּ צַדִּיק אֶחָד בֵּינֵיכֶם, פְּלִיטָה עוֹמְדִים בְּזִכְוֹתוֹ. וְלֹא אַתֶּם בְּלִבְדִּי, אֶלָּא אִפְלוּ צַדִּיק אֶחָד בֵּינֵיכֶם, כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ בְּזִכְוֹתוֹ עוֹמֵד, שְׁנֵאמַר: וְצַדִּיק יִסּוֹד עוֹלָם (משלי ו, כה). וְכִשְׂאֶחָד מִכֶּם חוֹטֵא, כָּל הַדּוֹר לוֹקֵה. וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בְּעֵקֶן, הֲלֹא עָכֵן בֵּן זֶרַח מְעַל מְעַל בְּחֵרֶם וְגו' (יהושע כב, כ). מִדַּת פְּרַעֲגִיּוֹת מוֹעֲטָת, וְהַדּוֹר נִתְפָּס בָּהּ. מִדָּה טוֹבָה מְרַבָּה, עַל

אחת כְּמָה וְכְמָה. לְכֹד נֶאֱמַר: כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל. וְלֹא גְדוּלִים שְׁבַכְכֶם בְּלִבְד, אֶלָּא אֶפְלו טַפְכֶם נְשִׁיכֶם וְגִרְךָ.

וכך כתב רבינו בחיי כאן בפרשתינו (כט ט) וז"ל: כל איש ישראל. דקדקו רבותינו ז"ל (תנחומא ב) מכאן שכל ישראל נתפסין בעון איש אחד, וראיה לזה: עכן שמעל בחרם, ואמר הקדוש ב"ה ליהושע: (יהושע ז, יא) "חטא ישראל", וכל ישראל נתפסו בעונו, וזהו לשון "כל איש ישראל" כלומר כל ישראל נתפסים בעון איש אחד, וזהו שכתוב: (ויקרא כו, לז) "וכשלו איש באחיו", ודרשו רז"ל: (סנהדרין כז:) בעון אחיו, ללמדך שכל ישראל ערבין זה בזה.

ואם בפורענות מצינו שהרבים נתפסים בעון היחיד, כל שכן שהרבים נושעים בזכות היחיד, וכן אמר אליפז לאיוב: (איוב כב, ל) יִמְלֹט אִי נְקִי וְנִמְלֹט פֶּבֶר כְּפִיךָ: "ימלט אי נקי", כלומר נקי אחד ימלט כל האי, ואם האמת אתך שאתה נקי וצדיק "ונמלט" כל העיר "בבור כפיך", וכן דרשו רז"ל: (יומא לח ב) בשביל צדיק אחד העולם עומד, שנאמר: (משלי י, כה) "וצדיק יסוד עולם", שהרי מדה טובה מרובה על מדת פורענות.

*

בגמרא יומא (פו:) תניא היה רבי מאיר אומר, גדולה תשובה שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לו ולכל העולם כולו, שנאמר (הושע יד ה) "אַרְפָּא מְשׁוּבְתֶם אֶהְיֶם נְדָבָה כִּי שָׁב אִפִּי מִמְּנוֹ" מהם לא נאמר אלא ממנו.

ופירש רש"י: ארפא משובתם של רבים, לפי ששב אפילו מן היחיד.

אמנם עצם דברי הגמרא תמוהים לכאורה, דאיך יועיל תשובת אדם יחיד לכל העולם שבשביל תשובתו נמחל לכל העולם? ועוד היאך אפשר שלא יהיה אחד בעולם שיעשה תשובה ובוזיה נמחל לכל העולם? ועוד שהרי מתנה נפלאה זו גורמת שיהיו אנשים מתרפים מעשיית תשובה מפני שסומכים על אחד מכל העולם שבודאי יעשה תשובה?

רבי עקיבא איגר זצ"ל בגליון הש"ס שם הרגיש בזה, וציין לדברי הרמ"ע מפאנו זצ"ל (בספר עשרה מאמרות מאמר חיקור דין ח"א פ"ד) שכתב: פירוש: חלקם בברית האלה, להיות ערבים זה בזה, הוא הנמחל להם בזכותו.

דכיון שכל אחד ואחד יש לו חובה לדאוג ולתקן כל אדם מישראל שכן כל ישראל ערבים זה לזה, ולכן כשיחיד עושה תשובה על מעשה מסוים, מוחלין לכל אדם מישראל את אותו החלק שהוא עצמו היה מחויב לתקן את חברו שחטא.

וביאור הדברים הוא על פי התומר דבורה הנ"ל שכל הנשמות כלולות יחד ויש בזה חלק זה ובזה חלק זה וכו' ומטעם זה ישראל ערבים זה לזה מפני שממש יש בכל אחד מחבירו, וכשחוטא האחד, פוגם את עצמו ופוגם חלק אשר לחבירו בו.

נמצא שראובן ערב לשמעון, מצד שיש בשמעון חלק נשמה של ראובן וכן בהיפך, והיינו שיש בזה חלק זה ובזה חלק זה וכאשר שמעון ל"ע חוטא הרי שחלקו של ראובן הנמצא בו גם הוא נפגם מהחטא של שמעון, ועל כך אומר הרמ"ע מפאנו שעל ידי תשובת יחיד מוחלין לכל העולם החלקים שנשמה שנמצאים בו מאחרים, ומה שנמצא באחרים מחלקו.

*

מסופר על רבי זושא מאניפולי זצ"ל שבעת הילוכו לגלות, הגיע לכפרים שהיהודים שמה היו מגושמים מאד, ועברו על כל עבירות שבתורה משום שדרו בין הגויים.

כשהתאכסן הרבי ר' זושא בבתי היהודים שם, ראה ברוח קדשו את עוונותיו של בעל האכסניה, והיה מתחיל להוכיח את עצמו בבכייה זושא... זושא... למה עברת עבירה פלונית בכפר פלוני בבית פלוני על יד החלון אכלת שם נבלות וטרפות ודבר אחר?!!! איך אירע לך דבר כזה!!!

כך מנה את כל העוונות שעבר בעל הבית מיום עמדו על דעתו עד שהבעל הבית לא היה יכול לעצור בעצמו, ניגש אליו ואמר בבכייה

מרה שהרבי צדיק, והוא זה שחטא ועבר על כל העבירות שמנה, וביקש ממנו שיורנו דרך תיקון ותשובה שלא יחטא עוד.

וביארו צדיקים העובדא הזאת, הנה ברור שהרבי ר' זושא לא אמר זאת מן השפה ולחוץ וכמשחק בעלמא, בענוותנותו המופלגת תלה את כל חטאי בני ישראל בעצמו, וחשב בדעתו שאילו לא הרבה לחטוא והיה במדריגת אחיו רבי ר' אלימלך לא היה בעל האכסניה נכשל בחטא.

הרבי ר' זושא תלה את כל חטאי בני ישראל בזה שהוא לא ערך לילות קדושים כראוי, לא היה אצלו ספק שכיון שאכל פעם בלי לכוון לשם שמים בשלימות, גרם לבעל האכסניה להיכשל באכילת נבילות וטריפות, מחשבות אלו הביאו את הרבי ר' זושא לעשות תשובה שלימה ודבריו שיצאו מן הלב נכנסו ללבו של בעל האכסניה, ועוררו גם אותו לתשובה ולחרטה באמת על כל חטאיו.

דברי הצדיק השפיעו עליו, אף שלא ירד לסוף דעתו, עד שהתעורר ברשפי אש לשוב בתשובה.

בספר היכל הברכה פר' שלח להרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זצ"ל הביא בשם הבעש"ט הק' זצ"ל שאמר, כשהצדיק עושה חטא קל גורם לאיש חטא חמור, ומביא שם סיפור נורא, בתלמיד חכם אחד שכעס והתרגז מאד על חברו, וגרם בכעסו שרשע אחר תחב סכין בבטן רשע כמותו ורצחו, ואמר לו הבעש"ט שכעסו גרם לכך, ולכן לא רק על כעסו צריך לחזור בתשובה אלא גם על רציחת הרשע עכ"ד.

*

חז"ל אמרו כשחל יו"ט ראשון של ראש השנה בשבת, ביטלו חכמים את המצוה דאורייתא של תקיעת שופר, כמבואר ביבמות (צ:): שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה וכל כך למה? כדי להרחיק את האדם מלהיכשל באיסור הוצאה בשבת, שמא ילך אדם עם שופר ביד כדי ללכת אצל הבקי בתקיעת שופר.

והנה ידוע מה שאמרו חז"ל שעל ידי שישראל תוקעים וחוזרים ותוקעים, מתערבב השטן, ועל זה דרשו חז"ל את הפסוק "אשרי העם יודעי תרועה" שיודעים לפתות את בוראם על ידי התרועה, ועל ידי זה הקב"ה עובר מכסא דין לכסא רחמים, וממילא מסתתמות כל טענותיו של השטן.

כי כל טענותיו וקיסרוגיו בנויים ומיוסדים על מידת הדין, אבל כשמתחלפת ההנהגה להנהגה של רחמים, ממילא כבר אין מקום לדבריו.

חז"ל אומרים (עי' זוהר ח"ג רעה) שבכל ימות השנה כשהשטן בא לקטרג לפני הקב"ה, הקב"ה דוחה אותו ליום ראש השנה שהוא יום הדין והמשטט, וכך השטן ממתין וממתין עד שמגיע יום ראש השנה, והשטן כבר מוכן ומצויד היטב, עם כל חבילת הקיסרוגים של שנה תמימה, האם ניתן לשער ולתאר את גודל הסכנה?

והנה עומדים כלל ישראל בבתי כנסיות ותוקעים בשופר תקיעות דמיושב ותקיעות דמעומד, ומעוררים אצלם את יראת המשפט ומכינים את ליבם לפני ה', ובכך פועלים מהפכה, תיכף ומיד הקב"ה עובר מכסא דין לכסא רחמים, וכל הטענות והקיסרוגים של השטן הכל נמוג ונעלם פלאי פלאים.

ולאור כל זאת הלוא מובן לנו עד מאד מה שאומרת הגמרא כל שנה שאין תוקעין לה בתחילתה מריעין לה בסופה, מאי טעמא? דלא איערבב שטן (ראש השנה טז:) והיינו שכשלא תוקעים בשופר בראש השנה מלבד ההפסד הנורא של אי קיום מצות עשה מן התורה, ומלבד גודל העונש על עצם העבירה של ביטול מצות עשה, שבוודאי זה נורא ואיום,

אבל יש כאן עוד ענין בפני עצמו, שכשלא תוקעים בשופר נשארת בידי השטן חבילת קיסרוגים המכילה את כל החטאים והפשעים שלנו, ואם כן אין זה פלא אם תיגזר שנה של צרות ויסורים רחמנא ליצלן, כי איך יתכן אחרת אחרי שהשטן כבר חיכה כל השנה ליום הזה, וכסוף סוף מגיע היום שבו כל באי עולם עוברין לפניו יתברך מגיע

השטן אל הקב"ה עם כל הפעקלאך של כל מה שעשינו ומניח הכל על השולחן והתוצאות מי ישורנה?

והתוס' שם הביאו חידוש יותר גדול בשם הבה"ג, שאפילו אם אירע אונס שמחמתו לא יכלו לתקוע מכל מקום גם על זה נאמר שמריעין לה בסופה, ואע"פ שאנוס רחמנא פטריה, אם כן מדוע מגיע להם כזה עונש גדול על שלא תקעו באונס?

אלא ביארו בזה שאין כאן שום עונש על שלא תקעו בשופר, אלא העונש הוא על כל העבירות שעשו במשך השנה, רק שאם היו תוקעים בשופר היתה סגולת השופר מועילה לערבב את השטן ולמנוע את קיטרוגיו שלא יתקבלו, אבל כשלא תקעו, ממילא נשאר כל הקטרוגים בעינם ולא נמצא מה שיבטל אותם מן העולם. שהרי אם אדם לא יקח תרופה באונס האם הוא יתרפא?

והנה לגודל זאת תגדל התמיהה האם בשביל יהודי אחד שישכח שהיום שבת וילך ויטלטל את השופר כדי ללמוד אצל הבקי נפסיד את כל זה?!!!

התשובה היא נראה לענ"ד, שאותו יהודי שבטעות יחלל שבת, זה לא שרק הוא חילל אלא כל עם ישראל חיללו יחד איתו את השבת, מדין ערבות, כי בכל יהודי ויהודי יש בו חלק של כל כלל ישראל ששוכן בקרבו, ואם הוא חטא בשוגג ביום ראש השנה, החטא הזה נוגע לכל אחד ואחד.

פעם קיימו גדולי ישראל בוורשא אסיפה עם כל בעלי הקיוסקים בעיר, במטרה לשכנעם שלא יפתחו את חנויותיהם בשבת וכולם הסכימו לחתום על התחייבות זו, מלבד אחד שטען שיש מולו קיוסק ששייך לגוי שפתוח בשבת וחושש שיפסיד את כל לקוחותיו לאותו גוי.

באמצע האסיפה הגיע הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב זי"ע וכאשר שמע כמה מדובר, הוא פנה אל אותו בעל קיוסק ואמר לו בשקט ובמתיקות יוצאת מהכלל.

חז"ל אומרים שכל ישראל ערבים זה לזה ואם כן הרי שגם אני נחשב למחלל שבת כשאתה עושה זאת, אנא ממך יהודי יקר, עשה לי טובה ותשתדל שלא לחלל את השבת.

הטון הרך והניגון המתוק עשו את שלהם, ובעל הקיוסק הוסיף את חתימתו על ההתחייבות לא לפתוח את חנותו בשבת.

בפרשתנו מביא הרב פינקוס זצ"ל את אחד ממכתביו של רבי יצחק הוטנר זצ"ל המובא בספר פחד יצחק (אגרות וכתבים אגרת קמז) הוא כותב לתלמיד שפנה אליו בשאלה לגבי אחריותו למעשי אחריו.

הנך קובל עלי, על שציערתיך בעסק ביש זה, האם אמנם שכחתי את הפסוק השומר אחי אנכי? וגם אם אין בידך לשנות המצב האמנם אין דמעות בעיניך.

תודה לה' אנחנו מאמינים עוד בכוחה של תפילה, ואתה אינך יודע כלל את הכח הנמצא בפרק תהלים, כשהוא נאמר מתוך לב נשבר והרגשה עמוקה...

כלומר אמנם אינך יכול ללכת תמיד אחרי אחיך, ולדאוג לכל מעשיו, אבל הרי יש לך דמעות בעיניך, ואם אינך יכול לדאוג למעשיו לכל הפחות עליך לבכות ולהתפלל עליו, כל אחד מאתנו אחראי על האחים שלו ועל כל עם ישראל הן על הגשמיות של עם ישראל והן על הרוחניות של עם ישראל, וכשאי אפשר לעשות זאת במעשים חייבים לעשות זאת ע"י תפילה.

*

מסופר בגמרא (שבת לא.) מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי ואמר לו גיירני על מנת שתלמדני את כל התורה כולה, כשאני עומד על רגל אחת, דחפו באמת הבניו שבידו.

בא לפני הלל וגם כן אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה על רגל אחת. מה עשה הלל גייר את אותו הגוי, ואמר לו מה

ששנוא עליך אל תעשה לחבריך זהו כל התורה והשאר זה פירוש על זה, ולכן אתה צריך ללמוד מה ששנוא על חבריך אז לך תלמד ותדע.

ולכאורה מה שהלל אמר לו: מה ששנאוי עליך וכו' וכי זה כל התורה כולה?

מבארים המפרשים את דברי הלל כך, הרי אמרו חז"ל: לעולם ישים אדם את עצמו ואת כל העולם בכף מאזנים שווה, עשה מצוה אחת הכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, ואם חס ושלום עשה עבירה אחת, אז הכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה.

ולכן ברגע שיש לאדם את ההקדמה הזאת, מה ששנוא לך לחבריך אל תעשה, אם כן צריך ללמוד את כל התורה, ולדעת מה הם המצוות ומהם העבירות, שהרי כשאדם עושה עבירה הרי הוא מכריע גם את עצמו לכף חובה, והרי אף אחד לא רוצה שיהיה בכף חובה, וזה שנוא על אדם, אם כן הוא לא יעשה עבירה, כי על ידי העבירה הוא מכריע את עצמו וגם את חבריו.

וכן כשאדם עושה מצוה, אז הוא מכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות והרי ברגע שאני מצווה לאהוב את חברי, אם כן צריך אני לעשות מצוות כדי שידונו את כל חברי וגם אותי לכף זכות.

*

ביסוד הזה שכלל ישראל מאוחד כאדם אחד וכגוף אחד, השתמש רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל במשפט ביילים המפורסם.

מנדל ביילים היה יהודי שהממשלה הצארית העלילה עליו שרצח נער גוי כדי להשתמש בדמו עבור המצות, היה זה משפט שבו ישב כל העם היהודי על ספסל הנאשמים, בו הועלו טענות שונאי ישראל נגד עם ישראל ותורתו המתירה להתנשא על הגוים ולעשות שימוש בדמם וממונם.

כדי להזים את טענות הקטגוריא שביססה את דבריה על מימרות חז"ל שהוצאו מהקשרם, גויסו טובי המוחות.

אחת ההוכחות המוחלטות כביכול על היחס המשפיל של התלמוד לאומות העולם היה מאמר חז"ל אתם קרויים אדם ואין עובדי כוכבים קרויים אדם (יבמות סא).

שוב ושוב חזרו עליו הקטגורים והצורך בתשובה מוחצת התבקשה מאליה.

בין מאות האגרות בנושא המשפט שהופנו אל הרב יעקב מזא"ה רבה של מוסקבה, אשר ריכז את התשובות על הקטרוגים, היה גם מכתבו של הגר"מ שפירא זצ"ל שהתייחס לשאלה זו, ונתן לה מענה הולם וזו הועברה אל ידיעת הסנגוריה והשמעה באזני השופטים.

אתם קרויים אדם פירושו שרק עם ישראל נחשב כאדם אחד, שהרי אם רוסי או צרפתי היה עומד למשפט בעוון רצח, כלום היה כל העם הרוסי או הצרפתי חש את עצמו כאלו הוא יושב על ספסל הנאשמים וכי היו כל בני עמו יוצאים להגנתו ופועלים לזיכוי?

אבל העם היהודי הלא עיניכם רואות יהודי אחד האשם בעוון רצח, אבל כל העם היהודי יושב על ספסל הנאשמים, כל העם מתייצב להגנתו, לכן אתם קרויים אדם אחד ואין עובדי כוכבים קרויים אדם אלא אנשים (האור המאיר לרבי מאיר שפירא מלובלין עמוד סח)

*

סיפר הרב אהרן זכאי שליט"א שפעם הוא הלך עם קרוב משפחה בשבת למגן דוד אדום כיון שקרובו לא חש בטוב והנה הרופא לפני שהתחיל לבדוק את החולה שאל לשמו ולפרטיו, והוא סירב בכל תוקף למסור לו את שמו כדי לא להכשיל את הרופא בעוון של כתיבה ביום השבת.

אמר לו הרופא, אם אתה לא מוסר לי את שמך איני יכול לקבל אותך.

השיב לו הקרוב אני אלך, אבל תדע לך שאם יקרה לי משהו הכל על אחריותך!!! כששמע זאת הרופא פחד והסכים לקבל את החולה בלי שירשום את שמו.

בצאת השבת כשהגיע הקרוב כדי לחתום, אמר לו הרופא תגיד לי מה איכפת לך שאני רושם, מילא אתה לא יכול לחתום כי אתה דתי אבל אני לא.

השיב לו: תדע לך שכל ישראל ערבים זה לזה, וברגע שאתה כותב בשבת גם לי זה לא טוב, הרופא כששמע את זה התפעל מאוד והתחזק על ידי כך.

וכמו שיש לאדם איזה כאב באצבע הקטנה, האם רק האצבע כואבת? הרי כל הגוף כואב, והאדם לא יכול לתפקד אפילו שהכאב הוא רק באבר הכי קטן.

כמו כן עם ישראל זה כמו גוף אחד, כשיהודי עושה עבירה אז הוא מזיק לכל עם ישראל, ולהיפך כשעושה מצוה אז הוא מגן גם על עם ישראל וכשהקדוש ברוך הוא כועס בגלל העבירות שאנו עושים אז אינו מבדיל בין צדיק לרשע, וכמו שכתוב מפני הרעה נאסף הצדיק כלומר שהצדיק נענש גם בגלל הרשע, מפני שכל ישראל ערבים זה

מספרים על הגאון מווילנא שהיה לומד עשרים ושתים שעות ביממה, והיה ישן רק שעתיים.

לעת זקנותו אמרו לו תלמידיו, היות והוא מבוגר וחלש, שימעיט קצת, וילמד רק עשרים שעות.

אמר להם איני יכול ומדוע? מפני שאני לומד עשרים ושתים שעות, והנה שכני רבי שלמה הוא גם כן מתמיד עצום, אבל לומד רק עשרים שעות, מפני שהוא אומר שאם הגר"א לומד עשרים ושתים אני לא כמוהו ומספיק לי רק עשרים.

ושכנו לומד שמונה עשרה שעות כי הוא אומר: עם שכני ר' שלמה לומד עשרים שעות, אני הרי לא כמוהו ומספיק לי ללמוד רק שמונה עשרה. עד שהעגלון של העיירה לומד רק שעה ביום.

לעגלון הזה יש קרוב משפחה במדינה אחרת שלא קובע עתים לתורה, אבל מתפלל הוא בכל יום שלש תפילות בבית הכנסת, ולקרוב הזה יש גם כן קרוב שאינו מתפלל כל יום, אלא רק ביום שבת, ויש

לקרוב עוד קרוב שמתפלל רק בימים טובים. ויש לו עוד קרוב שמתפלל רק בימים נוראים, ויש עוד קרוב שמתפלל רק ביום כיפור.

ולקרוב האחרון שמתפלל רק ביום כיפור, יש בן שבא להתפלל רק בשעת נעילה, והבן של הבן לא מתפלל גם בנעילה, וכרגע יש לו שידוך עם בחורה גויה, והוא מסתפק אם להתחתן איתה אם לא, כי מצד אחד אינו שומר תורה מכל וכל, ומצד שני סוף סוף הוא יהודי וקשה לו לעשות את הצעד הזה להתחתן עם גויה..

ולכן תדעו אמר להם הגאון מווילנא, שאם אני אפסיק ללמוד עשרים ושתים שעות, אז שכני ר' שלמה גם יפחית מהלימוד, ושכנו גם יפחית, והעגלון שלומד שעה יפסיק ללמוד, ויבוא רק להתפלל, ואילו קרובו שמתפלל כל יום יבוא רק בשבת וכו' וכו' עד שהאחרון בסוף יתחתן עם גויה, אבל אם אני לא אפסיק, בסוף הוא לא יתחתן...

ולכן לאור האמור כמה עלינו להתחזק בתורה וביראת שמים, ולדעת שאם אנו נחלשים, לא רק שאנו מפסידים מכך, אלא גם אנשים שאנו משפיעים עליהם גם אם אנו לא מכירים אותם, ולהיפך אם אנו מתחזקים ועולים מעלה מעלה אז אנו גם כן גורמים לאנשים האלה גם כן להתחזק בלי שאנו נדע על כך.

ערבות על הצאצאים

סיפר המשגיח רבי נח פאלי שליט"א אביו רבי הירש זצ"ל היה ידוע כאחד מגדולי תלמידיו של רבי אליהו לופיאן זי"ע.

יום אחד נקש רבי אליהו בדלת ביתם וביקש מנח הקטן לקרוא לשלמה אחיו בן האחת עשרה, הגר"ש פאלי שליט"א משגיח בישיבת חברון.

הוא הגיע וגם הוא נותר לעמוד על ידו, רבי אליהו פנה לשלמה ואמר:

בספר שמואל מסופר ששאל העלה את שמואל באוב כדי לדעת האם לצאת למלחמה, בפסוק כתוב, שכששאל עלה כעס שמואל על שאל, ויאמר שמואל אל שאל למה הרגזתני להעלות אתי ויאמר

שְׁאוּל צָר לִי מְאֹד וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בִּי וְאֱלֹהִים סָר מֵעָלַי וְלֹא עֲנָנִי עוֹד גַּם בְּיַד הַנְּבִיאִים גַּם בְּחַלְמוֹת וְאֶקְרָאָה לָךְ לְהוֹדִיעַנִי מֶה אַעֲשֶׂה:

מבארים חכמינו מה היה ההרגזתני הזה. כתוב בחז"ל דאזל שמואל ואתייה למשה בהדיה, אמר ליה דלמא חס ושלום לדינא מתבעינא, קום בהדאי דליכא מילתא דכתבת באורייתא דלא קיימתיה. (חגיגה ד:)

שמואל ביקש ממשה רבנו שילווהו כיוון שחשש שהולכים לשפוט אותו בבית דין של מעלה, ורצה שיעיד עליו עדות נאמנה שקיים את התורה כולה.

השאלה היא האם כשעלה שמואל לשמים, הוא לא נשפט? ברור שכן, וברור שלא דילגו על שום פרט, כי אין שכחה לפני כסא כבודך, מדוע שמואל חושב ששבים לדון אותו כעת?

אומר רבי ישראל מסלנט זצ"ל ברור ששמואל נשפט על כל פרט, אולם בכל שנה ושנה עולים מעשיהם של צאצאיו, ובכל שנה ושנה מעמידים את הנפטר לדין כדי לבדוק האם נבע כישלונם מכישלונותיו שלו, על כך חרד שמואל, שמא הביאו מעשיו לכך שבניו לא ילכו בדרך הישר, אלו הם ספרי המתים הנפתחים בכל שנה המתים נידונים על מעשי צאצאיהם אם אין הקלקול שלהם תוצאה של ההתנהגות שלהם.

הוסיף רבי אליהו ואמר: כל אב אומר ברוך שפטרני מעונשו של זה! למחרת בר המצווה של בנו, בנוסח המקורי נצרכה ברכה זו להיאמר בשם ומלכות מדוע אין מברכים כך?

לפי דברי ר' ישראל ניתן להסביר זאת בפשטות, מי אמר שנפטרת באמת מעונשו של ילד, זה הרי יכול להיות שמעשים רבים ממעשיו הינם תוצאות של המעשים שלך, וממילא מעשיו גורמים לך עונשים רבים רחמנא ליצלן.

ומה אני רוצה ממך שאל ר' אליהו את הילד, היות שנכדי לומד בכיתתך בת"ת יבנה, חוששני שמא יש בהתנהגותו משהו שלא כשורה ואולי נובעת התנהגותו מהתרשלותי אני מבקש ממך שתעקוב אחר מעשיו ואם תראה בעייתיות כלשהי בהתנהגותו מיד תדווח לי.

כתבו בספרים הק' "בראשית" בגימטריא "כל ישראל ערבים" רמז נפלא זה בא ללמדנו שיסוד התורה היא כח הערבות שבישראל, כי תנאי ראשון לקיום התורה בשלימות הוא אחדות, שהרי ישנן מצוות המיועדות לכהנים בלבד, או שאינן מזדמנות לכל אחד, ברם על ידי הערבות זוכה כל אחד ואחד מישראל בכל המצוות, וזה שארז"ל כל ישראל ערבים זה בזה, וערבות זו היא זו צדדית לזכות וחובה, וכשאחד חוטא כל הדור לוקה.

הרי שמצד אחד הערבות מזכה את כל אחד מישראל במצוות כמ"ש חז"ל אפילו צדיק אחד ביניכם כולכם עומדים בזכותו, ומצד שני שאפילו יחיד חוטא כל הדור לוקה.

*

רבי שניאור זלמן מלאדי בעל התניא, בשובו מנסיעתו הראשונה מרבו המגיד הגדול ממזריטש שאלו אותו מה חידוש למדת שם בבית מדרשו של המגיד?

השיב: למדתי שלשה פירושים על מאמר חז"ל "כל ישראל ערבין זה בזה"

א כל יהודי חייב לדאוג לכל יהודי וליטול על עצמו אחריות למצבו הרוחני והגשמי.

ב ערבות היא מלשון מתיקות, כדוגמת 'והערב נא' כל יהודי צריך להרגיש את מתיקותו ונעימותו של כל איש ישראל.

ג ערבות היא מלשון עירוב, על כל יהודי להיות מעורב עם כל כלל ישראל, ולחוש כגוף אחד עמו, בבחינת כאיש אחד בלב אחד.

שלשה יסודות שהם אחד, כמו שכל אבר מאברי הגוף אחראי לשאר האברים ואוהבו כאהבת עצמו, כן צריכה להיות התחושה של כל יהודי כלפי אחיו.

מעלת לימוד התורה ביחס לשאר המצוות

אמרו חז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א): על המשנה "ותלמוד תורה כנגד כולם" כל מצוותיה של תורה, אינן שוות לדבר אחד של תורה. ובאר הגר"א דהיינו למילה אחת של תורה. דהיינו שכל המצוות ביחד לא שוות ללימוד התורה.

וכך כתב הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה ג). אין לך מצוה בכל המצוות כולן, שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה, אלא תלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות כולן.

מעלת לימוד התורה בשבת

כתב המקובל החסיד הרב רחמים שרים זצ"ל תלמידו של גאון המקובלים בירושלים הרב שאול חיים דוויק הכהן זיע"א בספרו שערי דרך החיים (ח"ג סימן קצה) וז"ל ושמענו מפי הרב יוסף חיים (הבן איש חי) שהלומד בשבת עולה י"ז אלף פעמים על החול מפי מגידי אמת עכ"ד.

וכתב בספר שיבת ציון (ח"ב רלג, להרה"ג בן ציון מוצפי שליט"א): א"ל מו"א המקובל רבי סלמן מוצפי זצ"ל שצריך לומר י"ז אלף רבוא כי כך שמע מפי חכמי הקבלה שבירושלים (וזאת עפ"י הכתוב בספר עץ חיים למהרח"ו ובתקוני הזהר ועוד)

ואם כן 17 אלף ריבוא הוא מאה שבעים מליון. לפי זה לימוד תורה של שעה אחת בשבת, שווה כמאה שבעים מליון שעות של חול."

ומה שכתב הבן איש חי (שנה ב בהקדמה לפרשת שמות) ששעה אחת בשבת שווה כאלף שעות בחול, אמר לו אביו זצ"ל שהוא לאו דוקא ובדרך הפלגה כתב כן, (כמו שאומרים 'חמץ אפילו באלף לא בטל', ובאמת שגם ביותר מאלף, אינו בטל.)

חוברת זו שהנך אוחז בידך, נקראת בשקיקה על ידי כל שכבות הציבור, ורבים מוסרים מהם דרשות לציבור. ויש ביקוש להגדיל את התפוצה, כי אין הקומץ משיביע את הארי.

בסכום של 100 ₪ ניתן להדפיס כ-40 חוברות והנך שותף בזיכוי הרבים. של מאות שעות של לימוד תורה בשבת קודש, והכל יהיה נזקף לזכותך.

להקדשת חוברות

עם הנצחה לעילוי נשמת או לברכה

במחיר עלות ניתן להתקשר 054-8428679